

POSITIIVISEMPI KATSE TULEVAISUUTEEN

Kokemuksia opiskelusta työvoimapolitiisessa aikuiskoulutuksessa
ammattikorkeakoulussa

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagoginen suuntautumisvaihtoehto
Sosionomin (AMK) opinnäytetyö
Syksy 2006
Marjukka Oikarinen

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

MARJUKKA OIKARINEN:

POSITIIVISEMPI KATSE TULEVAISUUTEEN

Kokemuksia opiskelusta työvoimapoliittisessa aikuiskoulutuksessa ammattikorkeakoulussa

Sosiaalipedagogisen suuntautumisvaihtoehdon opinnäytetyö, 38 sivua, 3 liitesivua

Syksy 2006

TIIVISTELMÄ

Tämän tutkimuksen tavoitteena on ollut tutkia opiskelijoiden kokemuksia opiskelusta työvoimapoliittisessa aikuiskoulutuksessa ammattikorkeakoulussa. Opinnäytetyö on hankkeistettu, ja oppilaitoksen yhteistyökumppanina on koulutuksen rahoituksesta vastaava alueen TE-keskus. Tutkimusta voidaan hyödyntää työvoimapoliittisen koulutuksen kehittämisessä.

Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan työvoimapoliittista aikuisopiskelua opiskelijoiden näkökulmasta. Kenelläkään tutkimusryhmän jäsenellä ei ole sosiaalialan tutkintoa, vaan kaikilla on terveystieteiden tai lähialojen vähintään opistotasoinen koulutus, jonka pohjalle on rakennettu sosionomin (AMK) tutkintoon johtava koulutus.

Tutkimusmenetelmänä on ollut narratiivinen menetelmä ja tutkimusaineistona kahdeksan opiskelijan kirjoittamaa tarinaa, jotka on analysoitu narratiivien analyyseillä. Tutkimustuloksiksi on saatu kuusi eri teemaa: 1. Tyytyväisyys, 2. Sosiaaliset ja yhteisölliset tekijät, 3. Koulutuksen toteutus, 4. Työvoimapoliittinen koulutus, 5. Aikuisopiskelijan muotokuva ja 6. Oppiminen, kasvaminen ja tulevaisuus.

Tyytyväisyys esiintyy kaikissa narratiiveissa keskeisesti moneen aiheeseen liittyvässä. Tärkeimmiksi sosiaalisiksi ja yhteisöllisiksi tekijöiksi opiskelijat kokevat oman perheensä, opiskeluryhmän sekä opettajat. Kokemukset koulutuksen toteutuksesta sekä työvoimapoliittisesta koulutuksesta kuvataan pääosin myönteisinä. Erityisesti työvoimapoliittisen koulutuksen suoma taloudellinen tuki on merkittävän tärkeä. Aikuisopiskelijat luonnehtivat itseänsä hyvin motivoituneiksi opiskeluun ja kokevat oppineensa paljon sekä tiedollisesti että ihmisinä. Joillakin opiskelijoilla on koulutuksen myötä herännyt halu jatkaa opiskelua tulevaisuudessa.

Avainsanat: aikuisopiskelija, jatkuva koulutus, työvoimapoliittinen koulutus ja narratiivinen tutkimus.

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme of Social Pedagogics

MARJUKKA OIKARINEN:

A MORE POSITIVE VISION OF THE FUTURE

Experiences of Studying in a Labour Force Adult Education Programme at a University of Applied Sciences

Bachelor Thesis in the Social Pedagogics, 38 pages, 3 appendix pages.

Autumn 2006

ABSTRACT

The aim of this study was to describe experiences of studying in a labour force adult education programme of Bachelor of Social Pedagogics at a University of Applied Sciences. The study was made in cooperation with the Employment and Economic Development Centre which was responsible for the cost of the education. The study can be used in the development of labour force education.

The experiences of studying are described from the adult students' point of view. None of the students had a degree of social field. All of them had a degree in either health care or related field on which the education of social services had been based.

The method was narrative research. The data were collected from eight narratives and analysed using the analysis of narratives.

The result show six themes: 1) Contentment, 2) Social and community factors, 3) Realization of the education, 4) Labour force education, 5) Portrait of an adult student and 6) Learning, development and future.

The contentment is found in all narratives. Many writers say that the most important social and community factors are the family, the group of students and the teachers. The experiences of the realization of the education are mainly positive. Especially the economic support of the employment office is significant for studying. The adult students characterize themselves as motivated and have made good progress both in knowledge and as human beings. Some of them have plans for studying in the future.

Key words: adult student, permanent education, labour force education and narrative research.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 AIKUISENAKIN VOI OPISKELLA	2
2.1 Aikuisopiskelija	2
2.2 Jatkuva koulutus	3
2.3 Työvoimapoliittinen aikuiskoulutus ammattikorkeakoulussa	4
3 SOSIONOMIKOULUTUKSEN SISÄLTÖ JA SOSIONOMIN AMMATTIKUVA.....	5
4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ.....	6
5 TUTKIMUSMENETELMÄ	7
6 NARRATIIVINEN TUTKIMUS	8
7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	10
7.1 Tutkimusprosessin alku ja aineiston hankinta	10
7.2 Tutkimusryhmä.....	11
7.3 Tutkimusaineisto	11
7.4 Tutkimusaineiston analyysi	12
8 TUTKIMUSTULOKSET	14
8.1 Tyytyväisyys.....	15
8.2 Sosiaaliset ja yhteisölliset tekijät	15
8.2.1 Perhe	16
8.2.2 Opiskeluryhmä.....	16
8.2.3 Opettajat.....	17
8.3 Koulutuksen toteutus	18
8.4 Työvoimapoliittinen koulutus.....	21
8.5 Aikuisopiskelijan muotokuva	22
8.6 Oppiminen, kasvaminen ja tulevaisuus	24
9 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS.....	26
10 POHDINTA.....	28
10.1 Tutkimustulosten tarkastelu.....	29
10.2 Eettiset kysymykset	32
10.3 Oma oppiminen	33
10.4 Jatkotutkimusehdotuksia	34
LÄHTEET	35
LIITTEET	39

1 JOHDANTO

Ammattikorkeakoulututkintoon johtava työvoimapoliittinen aikuiskoulutus on Suomessa vielä niin uusi koulutusmuoto, ettei siitä ole olemassa varsinaista tutkimustietoa. Ainoastaan kurssimuotoisia sekä toisen asteen tutkintoon johtavia työvoimapoliittisia koulutuksia on tutkittu.

Tässä opinnäytetyössä tarkastelen työvoimapoliittista aikuisopiskelua opiskelijoiden näkökulmasta. Tutkimustehtävänä on ollut tutkia aikuisopiskelijoiden kokemuksia opiskelusta työvoimapoliittisessa aikuiskoulutuksessa ammattikorkeakoulussa. Erikoista tutkittavan ryhmän koulutuksessa on, että kenelläkään opiskelijalla ei ole aiempaa sosiaalialan koulutusta. Kaikilla on terveystieteen tai lähialojen vähintään opistotasoinen koulutus, jonka pohjalle on rakennettu sosionomin (AMK) tutkintoon johtava koulutus.

Tutkimusaiheen valintaan on vaikuttanut se, että tällainen ammattikorkeakoulututkintoon johtava työvoimapoliittinen aikuiskoulutus on vielä melko uusi koulutusmuoto Suomessa. Oppilaitoksessa, jossa tämä tutkimus on tehty, on järjestetty aiemmin ainoastaan yksi työvoimapoliittinen aikuiskoulutus, jossa opiskelijat ovat täydentäneet oman alansa opistotason tutkinnon ammattikorkeakoulututkinnoksi.

Tämä opiskelijoiden subjektiivisia kokemuksia kuvaava kvalitatiivinen tutkimus täydentää alueen työvoima- ja elinkeinokeskuksen aiemmin tutkittavassa opiskelijaryhmässä tehtyjä selvityksiä. Mainitut aiemmat kvantitatiiviset selvitykset ovat kartoittaneet lähinnä oppilaitoksen tarjoamaan koulutukseen liittyviä seikkoja, eivät opiskelijoiden kokemuksia.

Tutkimusaihe on ajankohtainen, koska työvoimapoliittista ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta kehitetään vastaamaan yhteiskunnan muutoksista johtuviin koulutustarpeisiin. Vaikka tässä tutkimuksessa on tutkittu vain yhden oppilaitoksen sosionomiopiskelijoiden opiskelukokemuksia, voidaan tutkimustu-

loksia mahdollisesti hyödyntää laajemminkin työvoimapolitiittisen ammattikorkeakoulutuksen kehittämisessä.

2 AIKUISENAKIN VOI OPISKELLA

Koska keskityn opinnäytetyössäni tutkimaan kokemuksia työvoimapolitiittisesta aikuisopiskelusta, esittelen aikuisopiskeluun liittyvästä laajasta materiaalista lyhyesti vain kolme aihealuetta: aikuisopiskelija, jatkuva koulutus sekä työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus ammattikorkeakoulussa.

2.1 Aikuisopiskelija

Aikuisopiskelijaa luonnehditaan erillisellä määritelmällä, joka eroaa käsitteestä nuoriso-opiskelija. Aikuisopiskelijalla tarkoitetaan aikuista henkilöä, jolla on monipuolista elämäkokemusta, jota hän käyttää hyödyksi opiskelussaan. Hänen elämäänsä kuuluu muitakin toimialueita (mahdollisesti perhe ja työ), jotka vaikuttavat merkittävästi opiskeluun. (Ks. Paane-Tiainen, 2000, 118.) Monesti perheen ja työn asettamat vaatimukset kuormittavat aikuisopiskelijaa, kun hänen pitäisi jaksaa hoitaa samanaikaisesti monta haasteellista tehtävää. Eri roolien yhteensovittaminen vaatii aikuisopiskelijalta uudenlaista töiden järjestelyä, jotta hän suoriutuu tehtävistään. (Ks. Kilpeläinen 2000, 124 - 125.)

Aikuisopiskelijalla on mahdollisesti mielessä epäily, etteivät omat kyvyt riitä uuden oppimiseen. Pelko oppimiskyvyn puutteesta on kuitenkin aiheeton. Aikuisenakin voi oppia. Oppimista tutkittaessa on todettu, että oppimiskyky pysyy lähes muuttumattomana 20 ja 40 ikävuoden välillä. Vasta yli 60-vuotiaan oppimiskyvyssä on muutoksia, mutta silti iäkkäällä henkilöllä on hyvät mahdollisuudet opiskella ja suorittaa vaativiakin opintokokonaisuuksia. Ennakkoluulot ovat usein suurempana esteenä uuden oppimiselle kuin kykyjen puuttuminen. (Ojajärvi 1994, 23.)

Ojajärvi (1994, 24) jatkaa, että aikuisen elämäkokemuksesta on opiskelussa sekä hyötyä että haittaa. Hyötynä hän pitää sitä, että aikuisopiskelija voi linkittää uuden oppimansa tiedon entiseen osaamiseensa, mikä auttaa muistamisessa. Haittana elämäkokemuksesta sitä vastoin voi olla aikuisen vaikeus luopua omista käsityksistään ja arvoistaan. Äärimmillään omista näkemyksistä kiinni pitäminen voi johtaa uuden tiedon torjumiseen ja näin vaikeuttaa oppimista.

2.2 Jatkuva koulutus

Nykyiset työelämän muutokset vaativat työikäisiltä aikuisilta muutoskykyisyyttä sekä moniammatillisuutta. Vanhat koulutusmuodot eivät enää vastaa muuttuviin työelämän vaatimuksiin. Tarvitaan uusia koulutuskäytäntöjä, kuten aikuiskoulutusta, josta on tullut tärkeä osa koulutus suunnittelussa. (Paane-Tiainen 2000, 5.) Työelämässä olevien aikuisten koulutusmahdollisuudet jatkuvaan opiskeluun ovat kehittyneet 1990-luvulla. Koulutuksen kehittämisessä on pyritty opetus suunnitelmien joustavuuteen sekä aikuisopiskelijan elämäntilanteen huomioonottamiseen. Myös aikuisopiskelijan työkokemus on otettu koulutuksessa paremmin huomioon. (Järvinen, A. 1996, 5.)

Aikuiskoulutukseen liittyvän jatkuvan koulutuksen käsitteen määrittelyn voi aloittaa käsitteestä elinikäinen oppiminen, joka tarkoittaa ihmisen oppimista eri tilanteissa koko elämän ajan. Oppimisprosessiin liittyy kaikki inhimillinen oppiminen riippumatta oppimisyhteydestä tai -tavasta. (Järvinen, H. 1996, 12 – 14.) Jatkuvan koulutuksen käsitettä on käytetty Suomessa 1960-luvun lopulta lähtien. Käsitteenä jatkuvalla koulutuksella tarkoitetaan elinikäistä oppimista lähinnä vain koulutusjärjestelmän näkökulmasta tarkasteltuna. Termiä käyttävät erityisesti koulutusviranomaiset ja -suunnittelijat koulutusjärjestelmien kehittämisessä. Tutkintotavoitteinen koulutus, josta käytetään formaalinen kasvatus -termiä, on vain osa elinikäistä oppimista. Kokemuksen kautta tapahtuva informaalinen oppiminen perustuu useimmiten formaalin kasvatuksen avulla saaduille tiedonrakenteille. Jatkuvan koulutuksen periaatteena on, että jokaisella ihmisellä on kaikkina ikäkausinaan

mahdollisuus oman persoonallisuutensa jatkuvaan, monipuoliseen kehittämiseen järjestelmällisen ja joustavan opiskelun avulla. (Tuomisto 1994, 19 - 20.)

Jatkuvan koulutuksen periaatetta perustellaan seuraavasti:

- 1) Ihmiskäsitys, jonka mukaan ihmisolemukseen kuuluu pyrkimys kehittyä koko elämän ajan ja jonka mukaan ihmisen kyky ja halu oppia säilyvät kautta eliniän.
- 2) Tarve jatkuvaan koulutukseen perustuu yhteiskunnan nopeaan ja osin ennustamattomaan muuttumiseen lähes kaikilla inhimillisen elämän alueilla.

(Komiteamietintö 1983, H. Järvisen 1996, 14 mukaan.)

Paane-Tiainen (2000, 6) laajentaa jatkuvan koulutuksen käsitettä toteamalla, ettei aikuiskoulutus ole pelkästään tiedonjakoa. Aikuiskoulutuksessa syvennetään oppimista siten, että tiedot ja taidot liitetään opiskelijoiden aiempaan työ- ja elämänkokemukseen.

Jatkuvaa koulutusta voidaan siis perustella kahdesta syystä. Yhteiskunnan nopea muuttuminen (mm. kansainvälistyminen ja tekninen kehitys) lisää jatkuvan koulutuksen tarvetta. Toisaalta koulutustarvetta kasvattaa näkemys, että ihminen pystyy ja haluaa kehittyä koko elämänsä ajan.

2.3 Työvoimapoliittinen aikuiskoulutus ammattikorkeakoulussa

Vuoden 2003 alussa voimaan tullut laki julkisesta työvoimapalvelusta (2002/1295 6 luku 1 § 3 momentti) laajentaa työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen koskemaan myös yliopisto- ja ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta. Yliopisto- ja ammattikorkeakoulututkintoon johtavasta koulutuksesta annetussa asetuksessa julkisesta työvoimapalvelusta (2002/1344 5 luku 18§) säädetään tarkemmin reunaehdoista, joilla koulutusta voidaan hankkia. Asetuksessa todetaan muun muassa:

Korkeakoulututkinto voidaan hankkia työvoimapolitiittisena aikuis-koulutuksena vain opiskelijaryhmälle.

Ammattikorkeakoulututkinnon hankkimisen edellytyksenä on, että siihen valittava henkilöasiakas on aiemmin suorittanut vähintään opistoasteen tutkinnon.

Työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus on työhallinnon rahoittamaa koulutusta, joka on opiskelijoille maksutonta. Koulutus on suunniteltu ensisijaisesti työttömille työnhakijoille ja työttömyyden uhkaamille 20 vuotta täyttäneille henkilöille. Koulutuksen sisältö vastaa yleensä muun aikuiskoulutuksen opetussisältöjä. Usein koulutus on ammattitutkintoon tai sen osaan johtavaa. Koulutus on monipuolista ja käytännönläheistä ja siihen sisältyy usein myös työssä oppimista. Koulutukseen haetaan työvoimatoimiston kautta. Koulutuksen ajalta maksetaan työttömyysturvan suuruista koulutuspäivärahaa sekä ylläpitokorvausta koulutuspäiviltä. (Työministeriö 2006.)

Yleisesti työvoimapolitiittisella aikuiskoulutuksella parannetaan aikuisväestön ammattitaitoa ja mahdollisuuksia saada työtä tai säilyttää työpaikka sekä edistää ammattitaitoisen työvoiman saantia (ks. laki julkisesta työvoimapalvelusta 2002/1295 6 luku 1 §).

3 SOSIONOMIKOULUTUKSEN SISÄLTÖ JA SOSIONOMIN AMMATTI-KUVA

Tutkimusryhmän opiskelijat suorittavat sosionomin (AMK) tutkinnon aiemman opistotasaisen terveysalan tai lähialojen tutkinnon pohjalle rakennetussa koulutuksessa. Sosiaaliala on siis kaikille tutkimusryhmän opiskelijoille uusi koulutusala.

Sosiaalialan koulutuksen sisältöjä ovat yhteiskunnallinen tietoisuus ja vaikuttaminen, sosiokulttuurinen osaaminen sekä kasvun ja sosiaalisen toimintakyvyn tukeminen. Myös sosiaalialan palvelujen tunteminen ja sosiaalipedagogisten työsken-

telyperiaatteiden omaksuminen kuuluvat koulutuksen sisältöön. (Ks. Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen verkoston raportti 2001, 11 - 15.)

Tässä opinnäytetyössä tarkasteltu oppilaitos toteuttaa sosionomikoulutuksessa sosiaalipedagogista menetelmää, jonka sisältönä on ihmisen aktiivisuuden ja oma-aloitteisuuden vahvistaminen. Sosiaalipedagogisessa työssä korostuvat myös osallisuus, toiminnallisuus ja yhteisöllisyys. Sosiaalipedagoginen menetelmä korostaa ihmisen arjessa tapahtuvaa osallisuuteen ja omien elinolojen kehittämiseen aktivoivaa toimintaa. Toiminnan tarkoituksena on tukea ihmistä yksilönä sekä yhteisön jäsenenä. (Ks. Semi 2005, 42 - 43.)

Sosionomin (AMK) tutkinto on kansainvälisesti vertailtavissa oleva ammattikorkeakoulututkinto. Ammatillisina tehtäväalueina ovat kasvatus-, opetus- ja ohjaustehtävät sekä kuntoutuksen, ohjauksen ja sosiaalisen tuen tehtävät. Lisäksi ammatillisiin tehtäväalueisiin kuuluvat palvelutuotanto-, johtamis- ja kehittämistehtävät sekä sosiaalityön tehtävät. (Ks. Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen verkoston raportti 2001, 21 - 24.)

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Tutkimustehtävänä on ollut tutkia aikuisopiskelijoiden kokemuksia opiskelusta työvoimapoliittisessa aikuiskoulutuksessa ammattikorkeakoulussa. Oppilaitos on toteuttanut kyseisen koulutuksen yhteistyönä koulutuksen rahoituksesta vastaavan alueen työvoima- ja elinkeinokeskuksen kanssa. Opinnäytetyö on hankkeistettu, ja sen tarkoituksena on tuottaa lisätietoa sekä oppilaitokselle että alueen TE - keskukselle työvoimapoliittisesta ammattikorkeakouluopiskelusta opiskelijoiden kokemana. Opiskelijoiden subjektiivisia kokemuksia kuvaava tutkimus on hyvä lisä tutkittavassa ryhmässä aiemmin suoritettujen kvantitatiivisten tutkimusten joukossa. Aiemmat tutkimukset sekä nyt toteutettu tutkimus selvittävät yhdessä laajasti työvoimapoliittista ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa aikuisopiskelua. Mainitut tutkimukset ovat tärkeitä työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen kehittämisessä.

Koska tutkimustehtävänä on ollut tutkia, millaisia kokemuksia aikuisopiskelijoilla on opiskelusta työvoimapolitiisessa ammattikorkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa, selvennän lyhyesti, mitä kokemus-sana tarkoittaa tässä tutkimuksessa. Kokemuksen käsitteen ongelmallisuutta ei aina havaita, koska termiä käytetään niin laajasti filosofiassa (Niiniluoto 2002, 14). Kokemus-sanalla on useita eri merkityksiä, joista arkikielessä tutuimpia ovat luonnehdinnat, että jollakin ihmisellä on kokemusta asiassa tai että hän on kokenut jotakin. Kokemus voi siis olla asiantuntijuutta, jolloin ihmisellä on näkemystä asioista ja valmiutta hallita käytännön tilanteita. Toisessa merkityksessä kokemus-sanaa käytetään, kun puhutaan elämyksistä. (Kotkavirta 2002, 15 - 16.)

Kirjavainen (2002, 122) toteaa, että kokemus voi tarkoittaa myös havaintokokemusta tai sisäistä tuntemusta. Tämän määritelmän mukaisesti olen rajannut tässä tutkimuksessa kokemuksen koskemaan lähinnä havaintokokemusta sekä sisäistä tuntemusta, en elämän- tai työkokemusta.

5 TUTKIMUSMENETELMÄ

Tutkimusmenetelmän valinnassa joudutaan selvittämään, mikä on tutkimuksen tarkoitus tai tehtävä, koska se ohjaa tutkimusstrategian valintaa (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2005, 128). Tutkimustehtävänä on ollut tutkia opiskelijoiden kokemuksia opiskelusta. Kokemus tässä tutkimuksessa tarkoittaa siis henkilökohtaista havaintokokemusta tai sisäistä tuntemusta. Kokemuksen tutkimisen yleisenä ehtona on, että tutkija näkee itsensä myös samanlaisena kokevana ihmisenä kuin tutkimansa henkilöt (ks. Perttula 2005, 143).

Koska pyrkimyksenä ei ollut tutkia opiskelukokemuksia totuuksina, soveltui tutkimusmenetelmäksi narratiivinen tutkimusmenetelmä, joka ei pyri yhteen totuuteen. Narratiivisuuden tarkoituksena on vakuuttaa todentunnusta. (Ks. Heikkinen 2001, 120 – 127.) Tarinoiden avulla kirjoittajilla oli mahdollisuus saada oma äänensä kuuluviin. Perusteluna narratiivisen tutkimusmenetelmän valintaan on, että

todentuntuun pyrkivän narratiivisen tutkimusmenetelmän avulla oli mahdollisuus tutkia subjektiivisia kokemuksia luontevasti.

Tyypillisiä laadullisen tutkimuksen piirteitä ovat tutkittavien oman äänen kuuluviin saaminen sekä pyrkimys odottamattomien seikkojen paljastumiseen. Muita piirteitä ovat mm. tarkoituksenmukaisesti valittu tutkimusryhmä sekä ihmisen suosiminen tiedonkeruussa. Tässä tutkimuksessa tutkimusryhmä on tarkoituksenmukaisesti valittu sekä tiedonkeruussa suositaan ihmistä, joten kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän valinta on perusteltua. (Ks. Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2005, 155.)

Varto (1992, 26) määrittelee, että kaikki laadullinen tutkimus tapahtuu elämämaailmassa ja tutkija kuuluu siihen merkitysyhteyteen, jota hän tutkii. Olen opiskelijana koulutusryhmässä ja tunnen tutkimusryhmän jäsenet henkilökohtaisesti. Opiskelijaroolini ansiosta minulla on ollut mahdollisuus tarkastella kirjoitetuissa tarinoissa esille nousevia teemoja oikeassa kontekstissa.

6 NARRATIIVINEN TUTKIMUS

Narratiivisuuden käsite pohjautuu latinan substantiiviin narratio (kertomus) sekä verbiin narrare (kertoa). Käytän tekstissä narratiivia, kertomusta ja tarinaa synonyymeinä. Samoin narratiivisuus ja tarinallisuus esiintyvät tekstissä samaa tarkoittavina sanoina. Narratiivisuus eri tieteenaloilla alkoi yleistyä Suomessa 1980-luvun puolivälissä ja kasvoi 1990-luvulla erityisesti sosiaalitieteissä. Narratiivisessa tutkimuksessa tarinat tai kertomukset, joita kutsutaan narratiiveiksi, toimivat tiedon välittäjinä ja rakentajina. (Ks. Heikkinen 2001, 116 - 117.)

Narratiivisessa lähestymistavassa kielellä on keskeinen asema sosiaalisen todellisuuden ja ihmisen itseymmärryksen muotoutumisessa. Tarinallisessa tutkimuksessa tarkastellaan tarinoita osana reaalista elämää kokonaisuudessaan. (Hänninen 2000, 14 - 15.)

Heikkinen (2001, 119 - 120, 122) syventää narratiivisuus -käsitettä kertomalla, että narratiivisuus liitetään konstruktivismiin tai postmodernismiin. Konstruktivistinen näkemys korostaa ihmisen tiedon ja identiteetin rakentumista kertomusten välityksellä. Samoin tieto maailmasta sekä käsitys omasta itsestä on koko ajan uudelleen rakentuva kertomus. Narratiivisuus postmodernina tutkimuksena ei pyrikään objektiiviseen totuuteen, vaan todentuntuun, joka ei perustu perusteluihin tai väitelauseisiin. Tarinan kautta avautuu kokemus holistisena tunnekokemuksena. Narratiivista aineistoa tutkitaan aina tulkiten.

Aineiston narratiivisuudella tarkoitetaan vapaasti kerrottua joko suullista tai kirjoitettua tekstiä. Kertomalla saadun aineiston jatkokäsittelyssä on kaksi erilaista menetelmää: narratiivien analyysi tai narratiivinen analyysi. Narratiivien analyysissä tarinat luokitellaan ja jäsennetään sisällöllisesti eri kategorioihin. Narratiivisessa analyysissä sen sijaan tarinoista rakennetaan uusi kertomus, jonka tavoitteena on säilyttää kertojan ääni, analysoida kertojan ja tutkijan välistä yhteistyötä sekä tutkia, miten ja missä yhteydessä tarinat on kerrottu. Tarinoiden ajatellaan kertovan kirjoittajan kokemusmaailmasta. (Erkkilä 2005, 200 - 201.)

Jako narratiiviseen ja narratiivien analyysiin perustuu Brunerin (ks. Bruner 1986, 12 – 13) ajatukseen tietämisestä. Hänen mukaansa tietäminen on luonteeltaan paradigmaattista tai narratiivista. Paradigmaattiselle tietämiselle on luonteenomaista esimerkiksi aineiston luokittelu ja käsitteellistäminen. Narratiivisessa tietämisen tavassa sen sijaan korostuu, että tietoa saadaan alati kehittyvän tarinan kautta. Narratiivien analyysissä sovelletaan siis paradigmaattista tietämistä, kun tutkimusaineistoa kategorioidaan. Narratiivisessa analyysissä, jossa tarinoista punotaan uusi tarina, toteutuu narratiivinen tietämisen tapa.

Narratiivinen tutkimus eroaa muusta laadullisesta tutkimuksesta siten, että narratiivisessa tutkimuksessa huomio kohdistuu siihen, millä tavalla kertojat antavat tarinoidensa kautta asioille merkityksiä. Lisäksi narratiivisessa tutkimuksessa kertojalla ja tutkijalla on yhteinen ymmärrys asioista. Pyrkimyksenä ei ole päästä objektiiviseen totuuteen, vaan paikalliseen ja subjektiiviseen tietoon. (Heikkinen 2001, 129 – 130.)

Narratiivien todellisuutta arvioivaan keskusteluun Hänninen (2000, 25) tuo oman näkemyksensä toteamalla, että vaikka tarinat voivat ollakin tulkintoja todellisudesta, eivät ne silti ole täysin mielikuvituksellisia.

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

7.1 Tutkimusprosessin alku ja aineiston hankinta

Olin kertonut tutkimukseen osallistuneille opiskelijoille jo syksyllä 2005 aikeistani tutkia heidän opiskelukokemuksiaan. Tuolloin sain heiltä suullisen suostumuksen tutkimukseen osallistumisesta. Työvoimatoimiston koulutusneuvojan tapasin 24.04.2006 sekä TE - keskuksen koulutussuunnittelijan 02.05.2006. Kerroin molemmille suunnitelmistani tutkia työvoimapolitiittisen aikuiskoulutusryhmän opiskelukokemuksia. TE - keskukselta en tarvinnut tutkimuslupaa, koska en käyttänyt opiskelijoiden henkilökohtaisia rekisteritietoja. Oppilaitoksen tutkimusluvan sain koulutusjohtajalta 23.05.2006, mutta aikataulun kireyden takia olin saanut ohjaajaltani luvan aloittaa tutkimusaineiston keräämisen jo 16.05.2006, jolloin tutkimusryhmän jäsenet saivat henkilökohtaisesti ojennettuna kirjallisen ohjeistuksen tarinan kirjoittamisesta. Samassa yhteydessä he saivat palautuskirjekuoren, jossa he palauttivat nimettömät kertomuksensa tutkijalle henkilökohtaisesti määräaikaan mennessä. Tutkimusaineiston kerääminen tapahtui kolmen viikon aikana 16.05. - 08.06.2006. Koska opinnäytetyöni oli hankkeistettu, oli tarpeen laatia oppilaitoksen ja TE - keskuksen välinen hankkeistussopimus. Se allekirjoitettiin 09.06.2006.

7.2 Tutkimusryhmä

Kokonaisuudessaan koulutusryhmään kuului kymmenen henkilöä. Tutkittavassa ryhmässä oli kuitenkin vain kahdeksan opiskelijaa. Henkilömäärän vähennyksen syynä oli yhden opiskelijan pitkäaikainen poissaolo opiskelusta sekä oma tutkijan roolissa olemiseni. Omaa pois jäämistäni pidän perusteltuna siksi, että näin välttiin kaksoisroolilta, joka mahdollisesti olisi häirinnyt tutkimuksen tekoa. Pysin tarkastelemaan tutkimustuloksia enemmän tutkijan roolissa, tosin luonnollisesti myös opiskeluryhmään kuuluvan opiskelijan näkökulma vaikuttaa.

Tutkittavat opiskelijat olivat naisia, joiden syntymävuodet ajoittuvat 1950 - 1970 – luvuille. Kaikilla opiskelijoilla oli terveystieteen tai lähialojen vähintään opisto-tasoinen tutkinto sekä vahva työkokemus omalla ammattialallaan. Kenelläkään ei siis ollut sosiaalialan tutkintoa. Koulutukseen pääsyn edellytyksenä oli, että opiskelijalla oli joko määräaikainen työsuhde tai että hän oli työtön tai joutumassa työttömäksi.

7.3 Tutkimusaineisto

Tutkimusaineistona oli kahdeksan opiskelijan kirjoittamaa 2 - 4 sivun mittaista narratiivia. Tarinoiden työnimenä oli Kokemuksia opiskelusta työvoimapolitiikassa aikuiskoulutuksessa ammattikorkeakoulussa.

Tarinoissaan opiskelijat kertoivat nimettöminä ja vapaasti omista henkilökohtaisista opiskeluun liittyvistä kokemuksistaan. Tarinoiden täysin vapaalla sisällönmuodostamisen ohjeistuksella halusin antaa kirjoittajille mahdollisuuden tuottaa juuri omia kokemuksia kuvaavia kertomuksia. Jos ohjeistuksena olisi ollut esimerkiksi kuvata sekä positiivisia että negatiivisia kokemuksia, olisi ollut mahdollista, että kirjoittajat olisivat menettäneet vapautensa kirjoittaa tärkeimmiksi muodostuneista omista kokemuksistaan. Lisäksi tarkempi ohjeistus olisi tuottanut tarinoista liiaksi toistensa kaltaisia.

Väljällä ja avoimella tehtävänannolla oli pyrkimys nimenomaisesti kannustaa kirjoittajia tuottamaan erilaisia tarinoita. Nimettömänä kirjoittamisen perusteena oli rohkaista tuomaan esiin kaikenlaisia kokemuksia, myös negatiivisia.

7.4 Tutkimusaineiston analyysi

Tutkimusaineiston käsittelyn toteutin narratiivien analyysillä, joka on sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysi on väljä teoreettinen kehys, joka voidaan liittää erilaisiin analyysikonaisuuksiin (Tuomi ja Sarajärvi 2002, 93).

Narratiivien analyysi on menetelmä, jossa narratiiveja teemoitellaan ja luokitellaan. Narratiivien analysoinnilla voidaan tavoitella yleispätevää tietoa. (Elbaz-Luwisch 1997; Polkinghorne 1995, Erkkilän 2005, 200 mukaan.) Koska tutkimukseni yhtenä tavoitteena oli saada tarinoiden kautta työvoimapolitiittisen ammatikorkeakoulutuksen kehittämisessä hyödynnettävää yleistietoa, tuntui narratiivien analyysimenetelmä soveltuvan luontevasti analyysimenetelmäksi.

Sopivan tutkimusmenetelmän löytyminen ei ratkaise kaikkia tutkimukseen liittyviä ongelmia. Inhimillisten kokemusten tutkiminen on vaikeaa, koska tutkija ei voi tavoittaa kertojan kokemuksia suoraan, vaan kuvattuina, jolloin niihin sisältyy jo tulkintaa. Kokemuksen kuvauksina narratiiveja ei pidetä fiktioina, vaan niihin suhtaudutaan niin, että ne ovat kertojilleen tosia. (Ks. Erkkilä 2005, 201.)

Vaikka tarinat ovatkin kertojilleen tosia, ei niitä narratiivisessa tutkimuksessa kuitenkaan pidetä totuutena, vaan ne kuvaavat todentuntua. Samoin tutkijan roolikaan ei ole tiukasti totuuteen tai objektiivisuuteen pyrkivä, vaan hän saa tuoda esille oman subjektiivisen näkemyksensä asioista. Siksi kokemuksen tutkiminen narratiivista tutkimusmenetelmää käyttäen on perusluonteeltaan subjektiivista. (Perttula 2005, 143.)

Tarinoiden tutkimisen aloitin ottamalla kopiot alkuperäisistä kirjoituksista. Sen jälkeen merkitsin kopioitua narratiivit numeroilla 1 - 8. Tarinoita luin useaan kertaan monen päivän aikana saadakseni kokonaiskuvan niiden sisällöstä. Ensimmäisten lukemisten jälkeen en osannut vielä hahmottaa, miten paljon informaatiota tarinat sisälsivät. Vasta myöhemmin analyysiprosessin edetessä kirjoitukset avautuivat rikkaina tietolähteinä. Huomasin heti aluksi, että kirjoittajat olivat paneutuneet tehtäväänsä huolellisesti. Jopa annettua ohjetta tarinoiden sivumäärästä (2 - 4 sivua) kertojat olivat noudattaneet tarkasti.

Tutkimusaineiston käsittelyssä noudatin Tuomen ja Sarajärven (2002, 110 - 115) ohjeita tutkimusaineiston analyysistä. Työ eteni vaiheittain kertomusten lukemisesta teksteissä esiintyneiden yhtäläisyyksien löytämiseen sekä tutkimustehtävän ulkopuolisten ja epäolennaisten asioiden karsimiseen. Merkitsin tutkimustehtävälle olennaiset samaan aihepiiriin kuuluvat ilmaukset samanlaisella värillä teksteihin. Tämän jälkeen väritetyistä tekstinosista oli melko helppo löytää samaan teemaan kuuluvat asiat ja kirjata ne erilliseen vihkoon. Samanvärisistä tekstinosista, joissa oli yhteistä asiasisältöä, muodostin alakategorian.

Alkuperäinen ilmaus: Välillä on ollut sellainen olo, että perheelle ei ole ollut riittävästi aikaa.

Pelkistetty ilmaus: Ei aikaa perheelle.

Alkuperäinen ilmaus: Opiskeluni ei olisi onnistunut ilman perheeni joustavuutta ja vahvaa tukea.

Pelkistetty ilmaus: Perheen tuki.

Alakategoria: Perhe

Jatkoin edelleen tekstien analyttistä lukemista ja löysin lisää muita lähellä aiemmin löydettyjä aihepiirejä olevia ilmauksia ja muodostin niistä uuden, kattavamman ja laajemman aihekokonaisuuden, yläkategorian.

Alakategoriat: Perhe, opiskeluryhmä, opettajat

Yläkategoria: Sosiaaliset ja yhteisölliset tekijät

Kategoriointi vaati koko ajan tulkintaa, koska opiskelijat olivat kuvanneet kokemuksiaan hyvinkin persoonallisilla tavoilla. Asioita löytyi siroteltuina pitkin tekstiä, minkä vuoksi oli mietittävä tarkkaan, missä yhteydessä mikin aihe esiintyi. Tarkkaa harkintaa vaati myös tutkimukselle epäolennaisten seikkojen karsiminen. Siinä jouduin tulkitsemaan ja arvioimaan esitettyjen asioiden yhteyttä tutkimustehtävään.

Edellä kuvatun teemoittelun jälkeen aloitin tutkimustulosten kirjoittamisen. Kirjoittelun rakenne muuttui työn edetessä hyvinkin moneen kertaan, kun ymmärrykseni kasvoi havaitsemaan uusia asiayhteyksiä sekä yksittäisissä tarinoissa itessään että eri tarinoiden kesken.

8 TUTKIMUSTULOKSET

Koska aineisto sisälsi kuvauksia sekä negatiivista että positiivisista kokemuksista, mietin pitkään, jaottelenko tutkimusaineiston kategorioinnin lisäksi vielä kahteen osaan: positiivisiin ja negatiivisiin kokemuksiin. Olen kuitenkin päätenyt siihen, että esitän tutkimustulokset pelkästään omassa kategoriayhteydessään. Esimerkiksi perhekategoriassa tulevat esiin perheeseen liittyvät sekä myönteiset että kielteiset kokemukset. Tällä tutkimustulosten esittämistavalla vähensin raportin liiallista pirstoutumista pieniin osiin. Näin asiakokonaisuus säilyy yhtenäisenä ja helposti tekstistä löydettävänä.

Tutkimusaineistosta löytyi kuusi eri teemaa, jotka otsikoin seuraavasti: 1. Tyytyväisyys, 2. Sosiaaliset ja yhteisölliset tekijät, 3. Koulutuksen toteutus, 4. Työvoimapolitiittinen koulutus, 5. Aikuisopiskelijan muotokuva ja 6. Oppiminen, kasvaminen ja tulevaisuus.

8.1 Tyytyväisyys

Ensimmäinen havaintoni tarinoita lukiessani oli, että niissä tuli yleisesti esiin tyytyväisyys monin eri tavoin kerrottuna. Halusin raportoida tyytyväisyyskokemuksen omana erillisteemanaan, koska se esiintyi niin keskeisesti kirjoituksissa. Tämän erillisen tyytyväisyysosion lisäksi tyytyväisyys ilmenee eri teemoissa toisaalla tutkimustulosten raportoinnissa. Opiskelemaan pääseminen toi monelle tyytyväisyyttä, jopa kokemuksen ylivertaisesta onnenpotkusta sekä etuoikeutettuna olemisesta. Tyytyväisyys ja onnellisuus olivat niin suurta, että pientä syyllisyyttäkin oli koettu koulutukseen pääsystä. Ulottuupa tyytyväisyyden ilmaus tulevaisuuteenkin.

Päivääkään en ole katunut koulutukseen lähtemistä, tämä on täyttänyt kaikki odotukseni.

Koen opiskelemaan pääsyn lottovoittona, joka ei voi kohdata kuin kerran elämässä.

Olen todella etuoikeutettu ja onnellinen saadessani olla yksi jäsen koulutusryhmässä.

Joskus tulee mietittyä, että onko oikein, että minä olen päässyt tähän koulutukseen. Siis liian hyvää ollakseen totta.

Tämä yhteisö, yhteistyö ja yhteiset muistomme jäävät positiiviseksi kokemukseksi tästä opiskelusta.

Tyytyväisyyden ilmaisemisessa oli monta persoonallista ilmausta, jotka kaikki viestivät, että tyytyväisyys oli syvällistä ja aitoa.

8.2 Sosiaaliset ja yhteisölliset tekijät

Perhe, opiskeluryhmä ja opettajat muodostavat yhdessä yläkategorian, jonka nimenä on Sosiaaliset ja yhteisölliset tekijät.

8.2.1 Perhe

Perheeseen liittyviä kuvauksia narratiiveissa oli monenlaisia. Monessa tarinassa esiintyi huoli siitä, että opiskelevalla äidillä ei ollut riittävästi aikaa lapsille eikä puolisolle. Toisaalta tarinat kertoivat perheen tuen ja kannustuksen positiivisesta, jopa ratkaisevan tärkeästä merkityksestä opiskelun onnistumiselle.

Välillä on ollut sellainen olo, että perheelle ei ole ollut riittävästi aikaa.

On tuntunut, ettei aika ja voimat riitä kotona.

Perhe ja lapset merkitsevät minulle paljon. Onneksi sain kotona ymmärrystä ja tukea.

Opiskeluni ei olisi onnistunut ilman perheeni joustavuutta ja vahvaa tukea.

Keskeistä oli, että moni koki perheen hyvin merkityksellisenä opiskeluun vaikuttavana tekijänä. Perheen koettiin olevan opiskelua tukeva, mutta myös opiskelijan jaksamista kuormittava.

8.2.2 Opiskeluryhmä

Ryhmään liittyviä erilaisia luonnehdintoja oli monia ja monenlaisia. Eräs mainitsemisen arvoinen oli kuvaus yhteishengen korkeuksiin kohoamisesta. Yleisesti ryhmä koettiin avoimena, tukea antavana, turvallisena, kilpailusta vapaana ja tietoa panttaamattomana yhteisönä. Ihmissuhteiden syvyyttäkin tarinat kuvasivat. Vaikka ryhmä yleisesti koettiin avoimena, tuli esiin yksi kokemuksesta myös siitä, että tutkimusryhmän jäsenet eivät olleet antaneet toisilleen negatiivista palautetta.

Heti opiskelun alussa ryhmämme yhteishenki kohosi korkeuksiin ja lupasimme tukea toisiamme, tulipa sitten mitä tahansa vastaan.

Olemme koko opiskelun ajan saaneet olla hyvin avoimia toisillemme ja voineet puhua hyvinkin henkilökohtaisista asioista.

Olemme tukeneet toisiamme ja huolehtineet, että poissaolijat ovat pysyneet ajan tasalla.

Näin aikuisopiskelijana sitä kuitenkin on tiiviisti oman ryhmän kanssa, kun kokee ryhmänsä turvalliseksi.

Voimia on antanut se, että ryhmässämme on ollut hyvä opiskella. Ryhmässämme on saanut olla oma itsensä.

Keskinäistä kilpailua tai tiedon pimittämistä toisilta ei ole ilmennyt.

Olen saanut uusia ystäviä ja uskon, että muutaman opiskelijan kanssa jopa syvemmän ja pitkään jatkuvan ystävyysuhteen...

... olemme oikeasti yhdessä... yhdessä oleminen on lämmintä ja mukavaa.

Ryhmässämme on oltu hienotunteisia toisia kohtaan – toisille on puhuttu kauniisti, joskin kielteisestä palautteesta on pidättäydytty.

Kokemukset opiskeluryhmästä kuvattiin yleisesti hyvin positiivisin ilmauksin.

8.2.3 Opettajat

Opettajien kerrottiin olleen rohkaisevia, kannustavia, asiantuntevia ja avoimen rehellisiä. Opettajat olivat kohdanneet opiskelijat aikuisina, tasavertaisina ihmisenä, joiden elämäkokemusta opettajat olivat myös arvostaneet. Joissakin tarinoissa kerrottiin tutorin tärkeästä merkityksestä opiskelun käytännön asioiden hoitamisessa.

Opettajilta saatu palaute, että ryhmä oli yllättänyt opettajat, saattoi erään kirjoittajan mielestä olla aavistus jonkinasteisesta ennakkoluulosta työvoimapolitiittista koulutusryhmää kohtaan. Muuta mainintaa epäilevän asenteen mahdollisesta esiintymisestä ei ollut. Vaikka kokemukset opettajista olivat kovin myönteisiä,

mahtui joukkoon muutama kielteinenkin maininta sekä opettajien persoonasta että opettajuudesta.

He ovat olleet asiantuntevia ja kinkkisten kysymysten edessä avoimen rehellisiä ja tarvittaessa luvanneet ottaa asioista selvää.

Meitä on arvostettu aikuisina ihmisinä, joilla on takanaan hyvät koulutukset ja monipuolinen työkokemus.

Ehkä epäily on kuitenkin näkynyt siinä, että opettajien oman palautteiden mukaan olemme yllättäneet heidät positiivisuudellamme, kokemuksillamme, ajatuksillamme, ahkeruudellamme, pohtimisellamme ja kiitollisuudellamme.

Monien opettajien ammattitaito on ihastuttanut, tosin joidenkin opettajien opetustavat eivät ole kohdanneet ryhmämme odotuksia.

Tunnit ovat menneet johonkin muuhun kuin varsinaiseen opetukseen, koska jotkut opiskelijat tai opettajat ovat innostuneet puhumaan asian vierestä.

...hänen linjansa on kova ja ehdoton.

Ajattelin, että joskus opettajat pitivät minua tyhmänä.

Kokemukset opettajista sekä opettajuudesta olivat pääsääntöisesti positiivisia, mutta muutama negatiivinen kokemuskin esiintyi tarinoissa.

8.3 Koulutuksen toteutus

Kokemuksia koulutuksen toteutuksesta esiintyi kaikissa tarinoissa, ja nekin olivat suurelta osin myönteisiä. Yleisesti kerrottiin, että koulutus oli hyvin rakennettu kokonaisuus, jossa aikuisen opiskelijan kyky ja tapa omaksua uusia asioita oli otettu huomioon. Tarinoissa ilmeni yleisesti tyytyväisyys siihen, että opiskelu ei ollut ulkoa opettelua, vaan uutta tietoa oli voinut soveltaa. Myös vähäinen tenttien määrä koettiin myönteisenä asiana. Koulutus oli rakennettu niin, että opiskelijat saattoivat liittää oppimansa uuden tiedon entiseen työ- ja elämäkokemukseensa.

Opiskeluryhmän pienuus sekä pienryhmä- ja parityöskentely oli monen mielestä koettu myönteisenä asiana. Itsenäisen työskentelyn koettiin tuovan vaihtelua opiskeluun ja sen koettiin antavan mahdollisuuden pohdiskeluun sekä vapauteen tehdä annetut oppimistehtävät omassa tahdissa. Tehtävien kasaantuminen sekä kirjallisten töiden suuri määrä koettiin jaksamista heikentäviksi tekijöiksi.

Tyytyväinen olen ollut siihen, että ulkoa opettelua ei ole juuri tarvittu, vaan enemmänkin sitä, että ymmärtää ja osaa soveltaa tietoa.

Tenttejä mieluisampi opiskelutapa on ollut opiskelutehtävät. Lisäksi elämäkokemus ja aikaisemman tiedon hyväksikäyttäminen ovat auttaneet uusien asioiden oppimisessa.

Aloin arvostaa ryhmä- ja parityötä. Yhdessä tekeminen on antoisaa.

Kirjallisten töiden määrä yllätti.

Nopeaan koulutusaikatauluun liittyvä lomien vähyys koettiin rasittavana. Tiivistäminen koulutus karsi myös harrastamisen mahdollisuuksia. Positiivisiakin kokemuksia nopeasta koulutusajasta löytyi. Tiiviissä koulutustahdissa ei ole ollut katkoja, jolloin joutuisi miettimään talouttaan.

Harrastukset ovat olleet tauolla, mitä nyt henkireikänä joskus jotakin tehnyt.

Opiskelu lähes ilman lomaa on vaatinut voimia. En ole voinut levätä tai rentoutua kunnolla enkä irrottaa opiskelusta koko opiskeluaikana.

Toisaalta tiivis opiskelu on kuitenkin ollut hyvä: ei tule katkoja, jolloin pitäisi etsiä töitä tai elää pelkällä työttömyyskorvauksella.

Työssäoppimisjaksojen koettiin lisänneen rohkeutta ja intoa työelämään paluuseen. Myös harjoittelupaikkojen vapaan valinnan mahdollisuus oli muutamassa tarinassa esitetty positiivisena asiana. Harjoittelupaikoissa oli opiskelijoihin aikuisina ammattihenkilöinä suhtauduttu kunnioittavasti. Lisäksi myönteisenä kokemuksena oli erään opiskelijan maininta siitä, että oppilaitosta oli arvostettu har-

joittelupaikoissa. Työssäoppimisesta oli myös negatiivisia kokemuksia. Jaksot olivat joidenkin kokemuksen mukaan liian pitkiä, koska opiskelijoilla oli jo aiempaa työkokemusta.

Työssäoppimisjaksojen myötä rohkeus, jopa into palata työelämään kasvoivat.

Hienoa on ollut se, että on saanut valita paikkansa itse.

Harjoittelupaikoissa vastaanotto on ollut aikuisopiskelijaa arvostavaa ja aiempaa koulutusta sekä ammattitaitoa kunnioittavaa.

Muun muassa työharjoitteluissa olen huomannut, että kouluamme arvostetaan.

Vähemmän viikkoja samassa paikassa olisi antanut jo kuvan mitä kyseisessä paikassa tehdään.

Lähiopetuksen ja itsenäisen työskentelyn vaihtelevuus koettiin hyväksi ja virkistäväksi järjestelyksi. Itsenäiselle työskentelylle varattu aika koettiin liian vähäiseksi, ja siksi tehtävien tekeminen aikataulun mukaisesti vaati ilta- ja viikonlopputyöskentelyä. Koulutukseen olisi haluttu joissakin kursseissa enemmän luentotyylisiä opetusta, koska opiskelijat olivat kokeneet, että tuntien valmistelu ja opettaminen oli jäänyt lähes kokonaan heille.

Aikaa itsenäiselle työskentelylle on ollut liian vähän...olen iltaisin ja viikonloppuisin jatkanut...

Joitain kursseja olisi mielestäni voitu toteuttaa enemmänkin luentotyylillä, nyt muutaman kurssin osalta opettaminen ja tuntien valmistelu jäi lähes kokonaan meille.

Edellä kuvattujen opiskelumenetelmiin ja koulutusaikaan liittyvien kokemusten lisäksi varsinaisesta koulutussisällöstä oli monia hyvinkin erilaisia kokemuskuvia. Kahtiajakoisuutta ilmeni luovuuden kurssin kokemisessa. Toisaalta moni oli kokenut kurssin oman persoonallisuuden kannalta tärkeäksi, toisaalta joidenkin mielestä kurssin koettiin vieneen tilaa tarpeellisemmilta aineilta. Tarpeellisimpina puuttuvina oppiaineina oli mainittu mm. sosiaalia ja ohjaukseen liittyvät aiheet sekä lapsi-, nuoriso- ja perhetyön kurssit.

Opetussuunnitelman sisältöäkin oli mietitty, kun eräässä tarinassa pohdittiin, mitä aineita oli mahdollisesti karsittu pois. Joissakin oppiaineissa olisi kaivattu lisäksi syvällisempää tietoa.

Vastaavasti meillä on ollut aineita, joita olisi saanut olla vähemmän esim. luovuus josta olisi voinut ottaa tunteja tarpeellisempaan.

Mitähän opetussuunnitelmastamme on karsittu?

Jään kaipaamaan enemmän sosiaalialaan ja ohjaukseen liittyviä aineita, joita me ammatissamme tulemme tarvitsemaan.

Yhdessä kertomuksessa ilmeni myös huoli siitä, mikä merkitys on sillä, että todistuksissa ei näy paljontakaan numeroarvostelua opintomenestyksestä, ainoastaan merkinnät hyväksytyistä suorituksista.

En tiedä, miten ”numerottomuus” sitten vaikuttaa työnhaussa, kun todistuksessa ei ole numeroita.

Yleisesti opiskelijat olivat tyytyväisiä koulutukseen, sen sisältöön, jaksottamiseen ja opetusmenetelmiin, mutta tiivistähtinen opiskelu koettiin kuitenkin kuormittavaksi, samoin tehtävien suuri määrä.

8.4 Työvoimapoliittinen koulutus

Työvoimapoliittisen koulutuksen koulutuspäiväraha nähtiin poikkeuksesta myönteisenä asiana. Opiskelun koettiin helpottuneen, kun ei tarvinnut työskennellä samanaikaisesti. Ilman taloudellista tukea opiskelu olisi ollut jopa mahdotonta. Lisäksi maksuttoman oppimateriaalin saamista arvostettiin myönteisenä seikkana. Merkittävänä kokemuksena ilmenivät myös opintokäynnit erilaisissa paikoissa. Varsinkin matka Viipuriin oli ollut elämyksellinen tapahtuma.

Hienoa on ollut se, että olemme voineet keskittyä vain opiskeluun eikä ole tarvinnut tehdä töitä yhtäaikaisesti.

Ilman rahallista tukea opiskelu ei olisi ollut mahdollista.

Tietenkin tässä koulutuksessa on hyvä puoli se, että ei tarvinnut hakea opintorahoja mistään erikseen.

Meillä on ollut mahdollisuus, pitkälti työvoimapoliittisen koulutuksen ansiosta, tehdä opintokäyntejä.

Eräs kirjoittaja koki koulutusjärjestelyn olevan joustamattoman tilanteessa, jossa opiskelijalla olisi mahdollisuus saada töitä kesken opiskelun. Hän oli pohtinut myös mahdollisuutta edetä opinnoissa koulutusaikataulua nopeammassa tahdissa.

Ongelma kurssissa on se, ettei sillä ole mitään joustovaraa ratkaista esim. opiskelijalle kesken vuotta tarjottua työtilaisuutta.

...että olisi useampia kursseja meneillään yhtä aikaa, joista voisi valita tarvittaessa, jos on tarpeellista edetä nopeammin.

Jonkinasteinen huoli työvoimapoliittisen koulutuksen mahdollisesta negatiivisesta sävystä tuli myös esille, kun kirjoittaja pohti, näkyykö todistuksessa maininta työvoimapoliittisesta koulutuksesta.

Kun todistuksessa lukee (jos lukee) työvoimapoliittinen koulutus, niin kuulostaako se jotenkin huonommalta kuin normaali koulutus.

8.5 Aikuisopiskelijan muotokuva

Aikuisopiskelijan motivoituneisuus ja innostus kuvastuivat monen kirjoittajan kokemuksena. Motivaatio sekä lisäksi uteliaisuus koettiin voimanlähteiksi opiskelussa.

Pääsykokeissa ajatukseni vahvistuivat, tänne haluan.

Ajattelin jo opintojen alussa oman uteliaisuuteni ja motivaationi olevan tärkeä voimanlähde.

Aikuisopiskelija näkee elämän- ja työkokemuksensa vahvuutena, joka tukee opiskelua. Elämäkokemuksen myötä aikuisopiskelija osaa priorisoida asioita. Myös luottamus selviytymisestä kasvaa ajan myötä.

Olen saanut käyttää elämäkokemustani ja aikaisempaa tietoa hyväkseni opiskelussa.

Olen oppinut priorisoimaan asioita ja luottamaan siihen, että asiat järjestyvät.

Opiskelijoiden kuvaamat opiskelukokemukset viestittivät aikuisen vahvasta sitoutumisesta ja vastuullisuudesta, joka näkyi esimerkiksi poissaolojen vähyytenä. Vastuullisuus näkyi siinäkin, että opiskelija ei halunnut keskeyttää opiskeluaan, ettei olisi ollut negatiivisena mallina lapsilleen. Opiskelijat kuvasivat vaatavuuttaan myös koulutukseen ja opettajiin kohdistuvana.

...oma tunnollisuus ja tietty kurinalaisuus ei aina ole tuntunut itsestä riittävältä.

Olen iloinnut vahvasta sitoutumisestani ja jaksamisestani opiskelussa...

Aikuisopiskelijat opiskelijoina ovat tunnollisia ja suhtautuvat opiskeluun vakavasti.

...poissaoloja on tullut vain kaksi päivää...

Toisaalta en voinut lopettaa opiskeluani, koska koko ajan puhuin lapsilleni, että vaikka opiskelu on vaikeaa, se on mahdollista. ...en voinut olla lapsille negatiivisena mallina.

Uskallamme sanoa, kun emme jotakin ymmärrä tai emme ole johonkin tyytyväisiä.

Olemme kuulemma myös antaneet heille (opettajille) ajateltavaa ja laittaneet heidät panemaan parastaan.

Taidamme myös vaatia opettajiltamme melkoisesti, sillä aikuisena ei viitsi turhan takia tunnilla istua.

Kovan vaatimustason vastapainona oli yksi kokemuksesta siitä, että opiskelijan rooli tarjosi myös eräänlaista vapauden tuntua, mitä työelämässä ei ole mahdollista kokea.

Opiskelijan rooli tuo tiettyjä vapauksia, mitä työelämässä ei ole.

Ihan eri tavalla osaan arvostaa tätä opiskeluaikaa kuin aiemmin, ei ole enää kiire valmistua ja päästä työelämään.

Aikuisopiskelijan ikä sekä monessa roolissa oleminen koettiin haasteellisena ja voimavaroja verottavana.

... opiskelu vaatii enemmän kuin nuorempana ja perheettömänä.

Aikuisopiskelijalta vaaditaan jakautumista moneen, täytyy olla opiskelija, perheen elättäjä, kasvattaja ja puoliso.

8.6 Oppiminen, kasvaminen ja tulevaisuus

Opiskelijoiden omaan oppimiseen liittyviä kokemuksia ja tunteita oli kuvattu tarinoissa melko syvästi. Useat kirjoittivat oppineensa paljon uusia asioita sekä myös laajentaneensa aikaisemmin oppimaansa tietoa.

Huomaan oppineeni todella paljon uusia asioita ajattelun ja vanhan opitun asian yhdistämisellä, sekä kirjallisten tehtävien avulla.

Opiskelun myötä tiedän pystyväni tekemään kirjallisia tuotoksia.

Elämäkokemuksen ja aikaisemman tiedon hyväksikäyttäminen ovat auttaneet uusien asioiden oppimisessa.

Voin hyödyntää tätä koulutusta aiemmassa ammatissani.

Ammatillisen oppimisen lisäksi useat narratiivit sisälsivät kuvauksia ihmisenä kasvamisesta. Usko omiin mahdollisuuksiin oli lisääntynyt, samoin itsearvostus ja –tuntemus. Myös oman rajallisuuden käsittäminen sekä armollisuuden oppiminen itseä kohtaan löytyivät kertomuksissa.

Olen iloinen kokemuksesta, että pystyn vielä opiskelemaan.

Olen osoittanut itselleni ja muille, että aikuisenakin voi oppia uusia asioita.

Tämä koulutus on lisännyt uskoa omaan osaamiseen, myös itsearvostus ja –tuntemus ovat lisääntyneet.

Ennakkokäsitys minusta opiskelijana on pitänyt paikkansa tai siirtynyt hieman myönteisempään suuntaan.

Opiskelun myötä olen oppinut paremmin vahvuuteni ja heikkouteni.

Olen saanut paljon uutta tietoa, ajatuksia tulevaisuuden suhteen sekä uudistuneen käsityksen mahdollisuuksistani ja rajoistani.

Opiskelu on opettanut myös olemaan armollinen itselleen.

Tulevaisuus ilmeni tarinoissa myönteisenä. Useat opiskelijat uskoivat mahdollisuuksiinsa työllistyä. Innostuneisuutta ja halua päästä opiskelun jälkeen töihin kuvattiin myös. Positiivinen suhtautuminen tulevaisuuteen ilmeni ajatuksina jatko-opiskelun mahdollisuudesta.

...ja positiivisempi katse tulevaisuuteen.

...saan ammatin ja mahdollisesti työtä. Ilman tätä opiskelua en olisi löytänyt mielenkiintoista työpaikkaa.

Toivon, että löydän paikan, jossa voin yhdistää nämä molemmat osaamiseni.

Aikuinen ihminen, jolla on uusi tutkinto ja paljon omaa kokemusta työstä ja elämästä yleensä, on työmarkkinoilla hyvin arvostettu ja haluttu työntekijä.

Olen innolla odottamassa työelämään pääsyä.

Uskon opintojeni olevan piristysruiske työuralleni jatkossa.

...en pitäisi mahdottomana, että jossain vaiheessa jatkan vielä opiskelua. Aika näyttää, kunhan ensin pääsen kiinni työelämään.

Olen jo suunnitellut jatko-opintoja ensi syksyksi.

Koulutuksen antaman tiedollisen ja taidollisen oppimisen lisäksi useat opiskelijat kokivat kasvaneensa myös persoonina. Myös usko omiin mahdollisuuksiin työllistyä oli lisääntynyt. Jatko-opiskelun mahdollisuuskin oli monen kirjoittajan tulevaisuuden suunnitelmissa.

9 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS

Tutkimusmenetelmän luotettavuutta arvioitaessa puhutaan validiteetista (tutkimuksessa on tutkittu sitä, mitä on ollut tarkoitus tutkia) ja reliabiliteetista (tutkimustulosten toistettavuus). Nämä käsitteet esiintyvät lähinnä kvantitatiivisen tutkimuksen arvioinnissa. (Tuomi ja Sarajärvi 2002, 133.)

Laadullisessa tutkimusmenetelmässä sen sijaan luotettavuuden arviointi kohdistuu koko tutkimusprosessiin. Pääasiallinen luotettavuuden kriteeri on tutkija tutkimuksen keskeisenä tutkimusvälineenä. (Eskola ja Suoranta 1998, 211.) Perttula pitää tutkimusprosessin johdonmukaisuutta eräänä kokemuksen tutkimisen luotettavuutta ilmaisevana tekijänä. Hänen mukaansa tutkimuksen aineistohankintatavan, teoreettisen lähestymistavan, analyysimenetelmän ja tutkimuksen raportoinnin välillä tulee olla looginen yhteys. (Ks. Perttula 1995, 102.) Olen kuvannut koko tutkimusprosessia järjestelmällisesti alkaen vuoden 2005 syksystä, jolloin sain tutkimusryhmän jäseniltä heidän suostumuksensa tutkimukseen osallistumisesta. Samoin tutkimusaineiston käsittelyn eri vaiheet olen kuvannut tarkasti. Muun mu-

assa narratiivien sisällön teemoittelua ja kategoriointia olen selventänyt esimerkein. Tutkimustulosten raportoinnissa olen käyttänyt lisäksi paljon sitaatteja oman analysointini tueksi.

Tutkimusaineiston keräämismenetelmänä narratiivinen tutkimus on sekä helppo että osittain ongelmallinen tapa saada tietoa. Tässä tutkimuksessa aineisto oli jo valmiiksi kirjoitetussa muodossa, joten sitä ei tarvinnut muuttaa puhutusta muodosta kirjoitetuksi tekstiksi. Tässä käsittelyvaiheessa ei ollut tulkintavirheen mahdollisuutta.

Narratiivisen menetelmän heikkous tuli esiin tässä tutkimuksessa siten, että opiskelijat kirjoittivat tarinansa oman tahtonsa mukaisesti ja hyvin persoonallisella tavalla. Tutkija ei ollut läsnä tarinoiden kirjoittamistilanteessa, joten tutkija ei voinut tehdä tarkentavia lisäkysymyksiä. Toisaalta tutkijan poissa oleminen mahdollisti sen, että opiskelijat saattoivat kirjoittaa täysin vapaasti ilman minkäänlaista ohjausta tai jopa johdattelua. Tutkimusaineiston luotettavuutta lisää myös se, että opiskelijoilla oli riittävästi aikaa kirjoittaa refleктоituja tarinoita (ks. Hänninen 2000, 33).

Aineistolähtöisessä analyysissä on tarkoitus antaa tutkittavien äänen päästä kuuluviin, mutta tulkinnassa ja tulosten esityksessä tutkijan ääni tulee esiin merkittävästi. Narratiivisessa tutkimuksessa tutkijan osuuden tunnustaminen on tärkeää. (Hänninen 2000, 34.) Tutkimusaineiston analyysi- ja raportointivaiheessa kaksoisroolini tutkijana ja koulutusryhmän jäsenenä vaati huolellista refleктоivaa työkentelyä. Vaikka narratiivinen tutkimus edellyttääkin tutkijalta tulkintaa aineiston jatkokäsittelyssä (Heikkinen 2001, 122), pyrin silti tietoisesti välttämään opiskelijan roolini suoma laajempaa tulkinnan mahdollisuutta. Analysoinnissa halusin pysyä mahdollisimman tarkasti aineiston sisällössä, ja siksi esimerkiksi tutkimustulosten raportissa on paljon sitaatteja.

Tutkimus on suoritettu opiskelun aikana, mikä lisää myös tutkimuksen luotettavuutta. Tarinoissa kerrotut kokemukset ovat ajankohtaista ja tuoretta tietoa antavia, eivät pelkän muistamisen varassa kirjoitettuja.

10 POHDINTA

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää aikuisopiskelijoiden kokemuksia opiskelusta työvoimapoliittisessa ammattikorkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa. Käytössäni ei ollut aiempia tutkimustuloksia, koska työvoimapoliittisesta ammattikorkeakoulututkintoon johtavasta aikuiskoulutuksesta ei löytynyt tutkimuksia.

Alueen TE-keskus on tutkinut tässä tutkimuksessa ollutta opiskeluryhmää aiemmin kaksi kertaa. Niissä kartoitettiin lähinnä oppilaitoksen koulutusjärjestelyihin liittyviä seikkoja, ei opiskelijoiden subjektiivisia kokemuksia opiskelusta. En käyttänyt mainittuja TE-keskuksen tutkimustuloksia, koska halusin pitää ne erillään tästä tutkimuksesta siksi, etteivät ne pääsisi millään tavoin ohjaamaan omaa työskentelyäni (ks. Laine 2001, 33). Tosin olin opiskeluryhmän jäsenenä kuullut kyseessä olevista TE-keskuksen suorittamista tutkimustuloksista.

Tutkimusaineistona oli kahdeksan opiskelijan kirjoittamaa opiskelukokemuksista kertovaa narratiivia, joiden työnimenä oli Kokemuksia opiskelusta työvoimapoliittisessa aikuiskoulutuksessa ammattikorkeakoulussa.

Lähestyin tutkimustehtävää narratiivista tutkimusmenetelmää käyttäen. Syrjälä (2001, 203) toteaa, että narratiivisessa lähestymistavassa ilmenee kiinnostus yksittäisen ihmisen ainutkertaiseen tapaan kokea, ajatella ja toimia. ”Ihmisen kokemuksia voidaan pitää tarinoina, joita ihmiset elävät ja joita he kertoessaan muotoilevat uudelleen” (Clandinin ja Connelly 1994, Syrjälän 2001, 204 mukaan). Myös kokemuksen jäsentämisessä tarinamuotoa käytetään loogisen ajattelun ohella (Bruner 1986, 11).

Analyysimenetelmänä käytin narratiivien analyysia, jossa kategorioin tutkimusaineistosta löytyneet teemat. Pääteemoja löytyi kuusi: 1. Tyytyväisyys, 2. Sosiaaliset ja yhteisölliset tekijät, 3. Koulutuksen toteutus, 4. Työvoimapoliittinen koulutus, 5. Aikuisopiskelijan muotokuva ja 6. Oppiminen, kasvaminen ja tulevaisuus.

Aineiston pelkistämisvaiheessa jouduin jättämään osia tekstisisällöistä käyttämättä, koska ne eivät olleet tutkimustehtävän kannalta olennaisia. Rajauksen tekeminen ei ollut kovinkaan helppoa, koska aineisto oli niin rikas ja moniulotteinen. Rajausta tehdessäni pohdin tarkasti, missä yhteydessä asia esiintyi. Rajaaminen sekä kategoriointi vaativat miettimisen lisäksi tulkintaa, samoin seuraava tutkimustulosten syvälinen tarkastelu ja pohdiskelu.

10.1 Tutkimustulosten tarkastelu

Tyytyväisyyden kokeminen esiintyi keskeisesti kaikissa kertomuksissa useissa erilaisissa yhteyksissä. Mistä tutkimusryhmän laajasti kokema tyytyväisyys johtuu? Syitä lienee useitakin, eikä tämä tutkimus toki siihen haekaan vastausta. Yhtenä tyytyväisyyden kokemiseen vaikuttavana tekijänä on mahdollisesti se, että jokainen tutkimusryhmän jäsen on kokenut eripituisten työttömyysjaksojen aiheuttamia kielteisiä tuntemuksia. Nyt koulutukseen pääseminen on antanut kokemuksen onnistumisesta. Tyytyväisyyttä on lisännyt mahdollisesti myös kokemus kuulua ”valiojoukkoon”, mitä ilmaisua opettajat sekä työvoimahallinnon edustajat ovat käyttäneet usein tutkimusryhmästä. Onhan ryhmä valittu vaativin testeistä suurista hakijamäärästä.

Sosiaaliset ja yhteisölliset tekijät olivat suuresti vaikuttamassa opiskeluun. Tärkeimmiksi yhteisöiksi opiskelijat kokivat oman perheensä sekä opiskeluryhmän, mutta myös opettajisto sosiaalisena vaikuttajana koettiin tärkeäksi.

Perhettä koskevilla kuvauksilla ilmeni, että monella opiskelijalla oli puolison lisäksi lapsia. Äidin ja opiskelijan roolien yhteensovittaminen koettiin hyvinkin haasteelliseksi. Aikaa ja voimia ei tuntunut riittävän perheelle tarpeeksi, mistä opiskelijat tunsivat huolta. Perheen ja opiskelun yhteen sovittaminen aiheuttaa perheelliselle opiskelijalle ristiriitoja erilaisissa rooleissa olemisen takia (Kilpeläinen 2000, 77). Toisaalta perhe koettiin vahvana tukena, minkä varassa opiskelu onnistui. Perheen merkitys koettiin narratiivien kertomana olleen sekä jaksamista kuormittava että sitä tukeva.

Aikuiskoulutusryhmää luonnehditaan tunnelatautuneeksi ryhmäksi, jossa jokaisella on oma vaikutuksensa ryhmään. He muodostavat valikoituneen ryhmän, jota yhteinen opiskelu yhdistää. (Niemi-Väkeväinen 1989, 101.) Tarinoissa esitetyt opiskelukokemukset kertoivat samansuuntaisesti ryhmän tunnelatautuneisuudesta sekä jokaisen opiskelijan vaikutuksesta ryhmän jäsenenä. Ryhmä koettiin turvallisiksi ja avoimeksi. Myös kokemus siitä, että ryhmässä ei esiintynyt ollenkaan kilpailua, oli mainittu positiivisena tekijänä. Ryhmän sisällä oli syntynyt muutamia ystävyysuhteitakin.

Positiivisena kokemuksena mainittiin, että ryhmä oli tehnyt heti opiskelun alussa sopimuksen keskinäisestä avunannosta. Tutkimuksissa on todettu, että opiskeluilmapiiirillä on merkittävä vaikutus opiskelun onnistumiselle (ks. Hodgson ja Reynolds 1994, 153). Eräs kokemuksesta siitä, että ryhmässä oli pidättäytytty negatiivisesta palautteesta, oli mielenkiintoinen. Olisi kiinnostavaa tietää, miksi näin oli toimittu.

Kokemukset opettajista olivat myös pääosin myönteisiä. Opettajuutta sekä opettajia persoonina arvostettiin. Opettajien koettiin olevan avoimia ja kannustavia ja suhtautuneen opiskelijoihin tasavertaisina ihmisinä. Tarinoissa oli myös opettajiin liittyviä negatiivisia kokemuksia. Joidenkin opettajien opetustavat eivät täyttäneet ryhmän odotuksia, ja lisäksi joidenkin opettajien koettiin kohdelleen opiskelijoita samalla tavalla kuin nuoria ensikertalaisia. Kokemuksesta perusteella voisi ajatella, että opiskelijoiden aikuisikä sekä vuosien toiminta työelämässä olisivat vaikuttaneet siihen, miten he kokivat opettajat persoonina ja ammatti-ihmisinä. Tulkiten niin, että aikuinen opiskelija haluaa olla aikuinen myös opiskelijan roolissa.

Koulutuksen toteutus koettiin yleisesti onnistuneeksi. Vajaan kahden vuoden mittainen koulutus oli rakennettu niin, että siinä oli hyödynnetty opiskelijoiden laajaa työ- ja elämäkokemusta. Tutkimusten mukaan aikuisopiskelijat oppivat parhaiten siten, että he voivat liittää uuden oppimansa entiseen osaamiseensa (Knowles, Elwood ja Swanson 1998, 152). Itsenäisen työskentelyn kerrottiin olevan hyvä tapa oppia, koska se toi vaihtelua opiskeluun ja antoi mahdollisuuden pohdiskelemaan työskentelyyn omassa tahdissa. Tehtävien kasaantuminen sekä ajan puute

koettiin yleisesti rasittaviksi. Samoin kireä, vain lyhyitä lomien sisältänyt opiskeluaika tuntui voimia verottavalta. Toisaalta tiivis opiskelutahti auttoi pysymään opiskelutuntumassa. Tiiviin aikataulun vuoksi ei myöskään ollut katkoja, jotka olisivat vaikeuttaneet taloudellista tilannetta.

Koulutukseen liittyvät työssäoppimisjaksot koettiin sekä myönteisinä että kielteisinä. Opiskelijoiden vapaasti valitsemissa harjoittelupaikoissa tehdyt oppimisjaksot koettiin piristystä arkeen tuoviksi. Jaksojen kymmenen viikon kesto aika sen sijaan tuntui liian pitkältä, koska kaikilla opiskelijoilla oli vuosien työkokemus. Harjoittelupaikkoihin liittyvinä myönteisinä kokemuksina oli pari kuvausta siitä, että opiskelijaan oli suhtauduttu kunnioittavasti ja oppilaitosta oli arvostettu.

Tarinoissa esitettiin myös opetettaviin aineisiin liittyviä kokemuksia. Luovia aineita muutama kirjoittaja koki olleen liikaa. Tilalle olisi kaivattu enemmän sosiaalialaan ja sosionomin työhön liittyviä asioita. Myös joidenkin oppiaineiden syvällisempää aihekäsitelyä kaivattiin. Oppimistehtävät koettiin perinteistä tenttikäytäntöä mieleisemmäksi tavaksi oppia. Pientä huolta koettiin siitä, että kurssisuoritukset näkyvät todistuksessa hyväksyty-merkinnällä ilman numeerista arvioelua.

Työvoimapolitiittisen koulutuksen merkitys tuli esiin pääosin myönteisenä. Koulutusajalta saatava rahallinen tuki koettiin erittäin merkittävänä, jopa välttämättömänä sekä koulutukseen hakeutumiselle että opiskelun onnistumiselle. Maksuton oppimateriaali sekä mahdollisuudet opintomatkoihin pidettiin myös arvokkaina etuina työvoimapolitiittisessa koulutuksessa. Eräs opiskelija koki työvoimapolitiittisen koulutuksen olevan joustamaton sellaisessa tilanteessa, jossa opiskelijalla olisi mahdollisuus työllistyä. Samoin tiukan kurssimuotoisen opiskelun hän koki estävän mahdollisuuden edetä opiskeluissa nopeammin. Huoli työvoimapolitiittisen koulutuksen mahdollisesta negatiivisesta sävystä tuli myös esiin pohdinnassa, näkykö todistuksessa, että kyseessä on työvoimapolitiittinen koulutus. Onko työttöminä olleilla opiskelijoilla mahdollisesti kokemuksia siitä, että työvoimapolitiittinen–sanalla on kielteinen sävy?

Aikuisopiskelijat näkivät itsensä hyvin motivoituneina ja innokkaina oppimaan uutta, vaikka monessa roolissa oleminen sekä ikä kuormittivatkin jaksamista. He osasivat arvostaa omaa laajaa kokemustaan sekä työntekijöinä että ihmisinä. Elämän myötä heillä oli kasvanut luottamus siihen, että asiat järjestyvät. Tarinoissa ilmeni myös aikuisen opiskelijan vahva sitoutuminen ja vastuullisuus. Vastuullisuus koettiin jopa vaativuutena, joka kohdistui paitsi itsen, myös opettajiin. Vastapainona koulutuksen tuoma opiskelijan rooli antoi myös kokemuksen vapaudesta, mitä työelämässä ei ole koettavissa.

Opiskelijat kertoivat oppineensa paljon uusia asioita koulutuksen aikana. Uuden tiedon lisäksi he kokivat laajentaneensa aikaisemmin oppimaansa tietoa. Tiedollisen oppimisen lisäksi narratiiveissa kuvattiin myös kokemuksia ihmisenä kasvamisesta. Kasvamisen myötä usko omaan osaamiseen oli lisääntynyt, minkä koettiin johtaneen itsearvostuksen ja -tuntemuksen lisääntymiseen. Onnistumisen kokemus opiskelussa vahvistaa itsetuntoa sekä antaa uskoa selviytyä tulevaisuudessa esiin tulevissa vaativissakin tehtävissä (Kilpeläinen 2000, 126). Kertomuksissa tulevaisuus kuvastui myönteisenä. Kilpeläisen (2000, 130) tutkimus aikuiskoulutuksesta naisen elämänsä rakentajana kuvaa koulutusta ns. toiseksi mahdollisuudeksi. Samanlaista ajattelua löytyi myös tutkittavissa narratiiveissa. Opiskelijat kokivat mahdollisuutensa työllistymiseen sekä jatko-opintoihin vahvistuneen koulutuksen ansiosta.

Jonkinlaisena opiskelukokemusten kiteytyksenä voisi olla erään kirjoittajan kuvaus: *...ja positiivisempi katse tulevaisuuteen.*

10.2 Eettiset kysymykset

Oma roolini sekä tutkijana että opiskeluryhmän jäsenenä oli haasteellinen. Osittain myös luotettavuuskysymyksenä voi arvioida, luottivatko opiskelijat tutkijaan niin hyvin, että he uskalsivat kirjoittaa kokemuksistaan riittävän avoimesti. Tosin kirjoittajat saivat vapaaseen tarinointiin kehottavan kirjoitusohjeistuksen myötä mahdollisuuden harkita itse, mitä kertovat tarinoissaan. Lisäksi osallistuminen

tutkimukseen oli vapaaehtoista. Nimettömänä kirjoittamisen mahdollisuuskään ei poistanut sitä, että tutkimusprosessin aikana pystyin tunnistamaan kirjoittajat. Tutkimusaineiston käsittelyssä en tietoisesti antanut edellä mainitun tunnistettavuuden vaikuttaa työskentelyyni.

Kirjoittajien tunnistettavuus on minimoitu siten, että tutkimuksessa ei mainita mitään henkilöihin liittyviä tunnisteita. Sitaatitkin ovat nimettömästi esitettyjä. Opiskelijoiden anonymiteetin säilyttäminen on tärkeää, koska tämä opinnäytetyö on hankkeistettu ja sitä käytetään työvoimapolitiittisen ammattikorkeakoulutuksen kehittämistyössä.

Tutkimusryhmän jäsenille annettussa tarinoiden kirjoittamisohjeessa on maininta, että kirjoitettuja tarinoita käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti ja että aineisto tuhoetaan tutkimuksen valmistumisen jälkeen. Tutkimusaineisto on ollut ainoastaan tutkijan käytössä, ja se hävitetään tutkimuksen valmistuttua.

Hänninen (2000, 35) pohtii, tehdäänkö analyysissä väkivaltaa tarinoiden ainutkertaisuudelle. Tämä näkökulma on mielestäni tärkeä. Kertojan ainutlaatuisen näkökulman ymmärtäminen oikeassa kontekstissa on tärkeää. Narratiivisuudessa konteksti liittyy tiettyyn sosiaaliseen rakenteeseen, aikaan ja paikkaan. (Ks. Erkkilä 2005, 198.) Tässä tutkimuksessa narratiivien ainutkertaisuus liittyy ajallisesti, paikallisesti ja sosiaalisesti opiskelukokemuksiin, ja sen takia ne tulee sijoittaa oikeaan kontekstiin. Tarinoiden kuvaamat kokemukset ovat pelkästään opiskelukokemuksia, eivät kokemuksia muilta elämän alueilta. Oma opiskelijan roolini auttoi ymmärtämään esitetyt asiat oikeassa kontekstissaan, koska pystyin tunnistamaan tilanteet, jotka esiintyivät tarinoissa.

10.3 Oma oppiminen

Minulla ei ollut aiempaa kokemusta tutkimuksen tekemisestä. Osittain tästä syystä olin hyvin innostunut tehtävästä. Innostumistani lisäsi se, että halusin kokeilla narratiivista tutkimusmenetelmää, joka uutuudessaan tarjosi lisähaastetta.

Sopivan kirjallisuuden hankinta oli aluksi ongelmallista, koska en kyennyt arvioimaan teosten luotettavuutta. Tutustuttuani laajemmin kirjallisuuteen, löysin teosten lähdeluetteloista monia usein toistuvia tekijänimiä. Huomasin, miten tärkeää on tutustua kirjojen lähdeluetteloihin.

Ensikertalaisena minun oli hieman vaikea rajata tutkimusaineistosta olennaisimmat kokemukset. Aineistosta olisi riittänyt tutkittavaa syvällisemminkin, mutta ajan niukkuus sekä ammattikorkeakoulun opinnäytetyölle asetetut rajat oli otettava työskentelyssä huomioon. Jonkinlainen oppimistahtuma oli myös osata lopettaa loputtomasti jatkuva tekstin kirjoittaminen ja muokkaaminen.

Tutkimustyön myötä oma ymmärrykseni ja kriittisyyteni lukea tieteellisiä tutkimuksia tai muita tieteellisiä julkaisuja on kasvanut, kun tiedän edes jotain niiden tekemiseen liittyvistä asioista.

10.4 Jatkotutkimusehdotuksia

Tämä opinnäytetyö selvitti opiskelijoiden kokemuksia opiskelusta työvoimapolitisessa aikuiskoulutuksessa ammattikorkeakoulussa. Koulutuksen kehittämiseksi olisi hyvä saada vastaavanlaista tietoa myös oppilaitoksen opettajilta. Heidän kokemuksensa koulutuksen toteuttamisesta sekä uutta ammattikorkeakoulututkintoa suorittavista aikuisopiskelijoista toisivat uusia näkemyksiä, jotka olisivat hyödyllisiä koulutuksen kehittämistyössä.

Jatkossa olisi mielenkiintoista myös selvittää, miten tämä tutkimusryhmä on voinut hyödyntää aiemman ammattinsa ja nyt saadun sosionomitutkinnon yhdistämisen. Tällainen tutkimus antaisi myös tietoa koulutuksen kehittämistyöhön.

LÄHTEET

Asetus julkisesta työvoimapalvelusta 2002/1344.

Bruner, J. 1986. *Actual Minds, Possible Words*. Harvard University Press, Cambridge.

Erkkilä, R. 2005. Narratiivinen kokemuksen tutkimus. Koettu paikka, tarina ja kuvaus. Teoksessa Perttula, J. & Latomaa, T. (toim.) *Kokemuksen tutkimus. Merkitys-tulkinta-ymmärtäminen*. Dialogia Oy, Helsinki. 195 - 223.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino, Tampere.

Heikkinen, H.L.T. 2001. Narratiivinen tutkimus – todellisuus kertomuksena. Teoksessa Aaltola, J. ja Valli, R. (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II*. PS-kustannus, Jyväskylä. 116 - 132.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2005. *Tutki ja kirjoita*. 11. uudistettu painos. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.

Hodgson, V. & Reynolds, M. 1994. *The Dynamics of the Learning Community: Staff Intention and Student Experience*. Teoksessa Bound, D. & Griffin, V. (toim.) *Appreciating Adults Learning: From the Learners' Perspective*. Kogan Page Ltd, London.

Hänninen, V. 2000. *Sisäinen tarina, elämä ja muutos*. Tampereen yliopisto, Tampere.

Järvinen, A. 1996. *Aikuisopiskelijan orientaatiot työn ja koulutuksen maastoissa*. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Julkaisusarja A/56, Tampere.

Järvinen, H. 1996. Jatkuvan koulutuksen ideologia. Yhteiskunta- ja diskurssianalyysin kautta tulkintaan. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Julkaisusarja A/57, Tampere.

Kilpeläinen, A. 2000. Naiset paikkaansa etsimässä. Aikuiskoulutus naisen elämänsä rakentajana. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 163. Väitöskirja.

Kirjavainen, H. 2002. Uskonnollisen kokemuksen informatiivisuus. Teoksessa Haaparanta, L & Oesch, E. (toim.) Kokemus. Tampereen yliopisto. Acta Philosophica Tamperensia. Vol. 1. 120 - 142.

Knowles, M. S., Elwood, F. H. III & Swanson, R. A. 1998. The Adult Learner. The Definitive Classic in Adult Education and Human Resource Development. Fifth Edition. Gulf Publishing Company, Houston.

Kotkavirta, J. 2002. Kokemuksen ehdot ja hahmot. Teoksessa Haaparanta, L. & Oesch, E. (toim.) Kokemus. Tampereen yliopisto. Acta Philosophica Tamperensia. Vol. 1. 15 - 34.

Laine, T. 2001. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Aaltola, J. ja Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. PS-kustannus, Jyväskylä. 26 - 43.

Laki julkisesta työvoimapalvelusta 2002/1295.

Niiniluoto, I. 2002. Kokemus-kollokvion avaussanat. Teoksessa Haaparanta, L. & Oesch, E. (toim.) Kokemus. Tampereen yliopisto. Acta Philosophica Tamperensia. Vol. 1. 14.

Niemi-Väkeväinen, L. 1998. Koulutusjaksot ja elämänpolitiikka. Kouluttautuminen yksilöllistymisen ja yhteisöllisyyden risteysasemana. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 140. Väitöskirja.

Ojajärvi, M. 1994. Opiskelusta elämänlaatua. Aikuisopiskelijan selviytymisopas. Vaasan yliopisto. Vaasan yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja 6/1994.

Paane-Tiainen, T. 2000. Oppijaksi aikuisena. Oy Edita Ab, Helsinki.

Perttula, J. 1995. Kokemus psykologisena tutkimuskohteena. Johdatus fenomenologiseen psykologiaan. Suomen fenomenologinen instituutti, Tampere.

Perttula, J. 2005. Kokemus ja kokemuksen tutkimus. Fenomenologisen erityistieteen tieteenteoria. Teoksessa Perttula, J. & Latomaa, T. (toim.) Kokemuksen tutkimus. Merkitys-tulkinta-ymmärtäminen. Dialogia Oy, Helsinki. 115 - 157.

Semi, E. 2005. Sosiaalipedagogiikka sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksessa. Teoksessa Ranne, K., Sankari, A., Rouhiainen-Valo, T. & Ruusunen, T. (toim.) Sosiaalipedagoginen ammatillisuus – Madsenin kukasta toiminnan tulppaaniksi. Satakunnan ammattikorkeakoulu, Pori. 42 – 43.

Sosionomin ydinosaaaminen. 2001. Sosiaalialan ammattikoulutuksen verkoston raportti. Työryhmä: Borgman, M., Dal Maso, R., Hakonen, S., Honkakoski, A. & Lyhty, T. Pohjolan Painotuote Oy, Rovaniemi.

Syrjälä, L. 2001. Elämäkerrat ja tarinat tutkimuksessa. Teoksessa Aaltola, J & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. PS - kustannus, Jyväskylä. 203 - 214.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi, Helsinki.

Tuomisto, J. 1994. Elinikäisen oppimisen perusteet. Elinikäisen oppimisen muodot – teoreettiset lähtökohdat ja käytäntö. Teoksessa Kajanto, A. ja Tuomisto, J. (toim.) Elinikäinen oppiminen. Gummerus, Jyväskylä.

Työministeriö 2006 [viitattu 03.05.2006]. Saatavissa: <http://www.mol.fi>

Varto, J. 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Kirjayhtymä, Helsinki.

LIITTEET

LIITE 1: Tutkimuslupa-anomus

LIITE 2: Tutkimuslupa

LIITE 3; Ohje narratiivien kirjoittamista varten

LIITE 1

Marjukka Oikarinen

LUPA-ANOMUS

15.05.2006

044-3259906

ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan laitos
Koulutusjohtaja

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS OPINNÄYTETYÖTÄ VARTEN

Opiskelen ammattikorkeakoulussa sosionomitutkintoon johtavassa työvoimapolitiisessa aikuiskoulutuksessa ().

Opinnäytetyöni tarkoituksena on tutkia oman opiskeluryhmäni opiskelijoiden kokemuksia opiskelusta työvoimapolitiisessa aikuiskoulutuksessa ammattikorkeakoulussa. Opinnäytetyö on hankkeistettu, ja yhteistyökumppanina on TE - keskus. Opinnäytetyötä on mahdollisuus hyödyntää myöhemmin yhteistyökumppaneiden kanssa mm. koulutuksen suunnittelussa.

Tutkimusryhmä muodostuu kahdeksasta -ryhmän opiskelijasta. Tutkimusaineisto kerätään touko-kesäkuussa 2006 nimettöminä, vapaasti kirjoitettuina tarinoina. Tutkimus toteutetaan laadullisena.

Anon lupaa tutkia -ryhmän opiskelijoiden kokemuksia opiskelusta työvoimapolitiisessa aikuiskoulutuksessa ammattikorkeakoulussa.

Kunnioitavasti

Marjukka Oikarinen
sosionomiopiskelija /

LIITE 2

VIRANHALTIJAPÄÄTÖS 58 §

KOULUTUSJOHTAJA STL

23.05.2006

Asia /STL - TUTKIMUSLUPA-ANOMUS, OIKARINEN MARJUKKA

Valmistelija

Esittely Sosionomiopiskelija Marjukka Oikarinen anoo tutkimuslupaa opinnäytetyötään varten. Työn tarkoituksena on tutkia työvoimapoliittisen aikuiskoulutusryhmän kokemuksia opiskelusta. Työ on hankkeistettu ja yhteistyökumppanina on TE-keskus.

Päätös Myönän Marjukka Oikariselle tutkimusluvan opinnäytetyötä varten.

AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysalan laitos

koulutusjohtaja

LIITE 3

16.05.2006

Hyvä tutkimukseen osallistuva _____ -ryhmän opiskelija!

Opinnäytetyöni tarkoituksena on tutkia _____ -ryhmän opiskelijoiden kokemuksia opiskelusta työvoimapolitiisessa sosionomitutkintoon johtavassa aikuiskoulutuksessa _____ ammattikorkeakoulussa.

Tutkimusaineisto muodostuu nimettömistä, vapaasti kirjoitetuista omakohtaisista tarinoista.

Tiedän, että aherrat oman opinnäytetyösi parissa. Pyydän kuitenkin, että kirjoitat oman tarinasi ja otsikoit sen: **"KOKEMUKSIA OPISKELUSTA TYÖVOIMAPOLIITISSESSA AIKUISKOULUTUKSESSA _____ AMMATTIKORKEAKOULUSSA"**.

Tarinasi saa olla täysin vapaamuotoinen, omista kokemuksistasi kertova 2-4 sivun mittainen kirjoitelma. Lukemisen helpottamiseksi toivon, että riviväli on 2, mutta muuten voit kirjoittaa tekstisi vapaasti.

Omalla tarinallasi on tärkeä merkitys _____ -ryhmän opiskelijoiden kokemuksia kuvailevassa tutkimuksessa. Jokaisen kirjoittajan ainutlaatuinen kertomus on osa suurempaa kokonaisuutta.

Tarinat käsitellään nimettöminä ja ehdottoman luottamuksellisina, ja ne hävitetään tutkimuksen jälkeen.

Pyydän sinua palauttamaan tarinasi oheisessa kirjekuoressa 08.06.2006 mennessä.

KIITOS!

Ystävällisin terveisin,

Marjukka

044-3259906